

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ถือว่าเป็นอาชีพที่สำคัญของคนไทย นอกจากจะเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภคทำให้เกิดรายได้แก่ประชาชนแล้ว ยังมีความสำคัญทั้งทางวัฒนธรรม และทางสังคมอีกหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะที่การเกษตรเป็นมาตรฐานทางวัฒนธรรมของชนบทและมีผลสืบเนื่องไปถึงปัจจัยทางสังคมในช่วงเวลาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ จนถึงปัจจุบัน เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยังมีฐานะยากจน มีการศึกษาต่ำ และเป็นเกษตรกรรายย่อย ทั้งนี้อาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทุนในการผลิต อันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน เงินทุน และการจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง^๑ และการพัฒนาประเทศมีการมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานความเจริญทางเศรษฐกิจโดยการลงทุนจากต่างประเทศใช้เงินมากมายที่จะต้องซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศเป็นการก่อกำเนิดหนี้จำนวนมหาศาล ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย เพราะต้องนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม รัฐบาลให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร ที่ถือว่าเป็นหัวใจและสิ่งที่เลี้ยงชีวิตคนไทย มาตั้งแต่บรรพกาลน้อยมาก ประเทศจึงมีสภาพเศรษฐกิจที่คลอนแคลนไม่มั่นคง ไม่สามารถยืนบนขาตัวเองได้ เพราะต้องพึ่งพาต่างประเทศ ถ้าคนไทยยังคงอยู่ในสภาพนี้ต่อไปคงจะถึงเวลาที่ประเทศจะต้องประสบกับความล้มละลาย

การล้มละลายดังกล่าวหากไม่ช่วยกันหาทางแก้ไขโดยสร้างภูมิคุ้มกันเอาไว้ ดังที่พระบรมราชโองการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานและชี้แนะแนวทาง

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ โกมลคีมทอง, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔.

ในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางแก้ไขโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยรอดพ้นจากปัญหาดังกล่าวโดยใช้หลักแห่งพุทธธรรมของพระพุทธศาสนา ที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตที่ประเสริฐพอเหมาะพอควรและการเดินสายกลางตามสมมติสังขะในโลกียธรรมด้วยวิถีแห่งพุทธ ตราบเท่าที่ยังไปไม่ถึงระดับปรมาตมธรรม ส่วนการดำรงชีวิตอยู่ในโลกียธรรม ธรรมดานั้นก็ให้รู้เท่าทันความเป็นไปและความเป็นจริงของโลก รู้จักประสานกลมกลืนกับโลก ชีวิตและธรรมชาติใช้ประโยชน์ และนำกฎเกณฑ์ของธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เท่าที่จำเป็นและให้ก่อประโยชน์สูงสุดโดยไม่เป็นการทำลายและเบียดเบียนกัน^๒

ในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่ประเทศไทยได้มีและใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมเป็นกรอบ และแนวทางในการพัฒนาประเทศโดยอิงแนวความคิด การพัฒนาระบบเศรษฐกิจกระแสหลักและได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๔ เป็นต้นมานั้น^๓ ทางด้านสังคม วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์อีกด้วย เช่น ความพอเพียงทางด้านจิตใจ ซึ่งผูกพันสอดคล้องไปถึงหลักพุทธธรรม และแนวคิดในการดำรงชีวิตของผู้คนชุมชน และสังคมไทย ซึ่งส่วนเป็นเกษตรกร สังคมชาวพุทธในภาพรวมโดยนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักและแนวทางในการคิดแก้ไขปัญหาทางหลักการและแนวคิดที่เป็นพื้นฐานมีการประสานสอดคล้องกันอยู่เป็นหลักใหญ่กล่าวคือพระพุทธศาสนานั้นประกอบด้วยส่วนที่เป็นโลกียธรรม และโลกุตระธรรม แม้การฝึกตนจะเป็นสิ่งที่สำคัญแต่ไตรสิกขา(ศีล สมาธิ ปัญญา) จะเกิดขึ้นได้ก็

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, (สำนักงาน กปร.) แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๔๐), หน้า ๒๖.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แนวความคิดการพัฒนาประเทศ, (สศช.กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๐), หน้า ๑ .

ต้องอาศัยปัจจัยทั้งภายใน และ ภายนอกด้วย ดังนั้นหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาจึงมีความหมายในการเป็นหลักแห่งระบบการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั้งระดับพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต - สังคม - ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถเป็นเครื่องมือในการประพฤติปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล กับโลกภายนอก เพื่อเกื้อกูลระบบการดำเนินชีวิตที่ดีงามและพึงปรารถนาอีกด้วย^๕ เพราะสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ซึ่งทุกวันนี้โลกเปลี่ยนไปสังคมการเกษตรเปลี่ยนตามเกิดการแข่งขันสร้างผลผลิตทางการเกษตร บ่อน้ำโรงงานอุตสาหกรรม การเกษตรบ้านเราทุกวันนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงละเอียดที่จะฟื้นฟูผืนดินและผืนป่าไม่ต่างอะไรกับการหลงทางหนึ่งแนวทางที่น่าสนใจ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อนำมาใช้กับเกษตรกรไทยในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสามารถนำหลักพุทธธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นมาใช้ได้จริงในการพัฒนาวิถีชีวิตเกษตรกรไทย อีกทั้งยังได้ทราบหลักพุทธธรรมอีกด้วยเป็นการประยุกต์อันให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมให้มากยิ่งขึ้น และยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาปัญหาเกษตรกรไทยในเขต อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเกษตรกรในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๓ เพื่อนำหลักพุทธธรรมประยุกต์แก้ปัญหาเกษตรกรไทยในเขต อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

^๕ พระไพศาล วิสาโล, พระธรรมปิฎกกับอนาคตของพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : กองทุนวัฒนธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔ .

๑.๓. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งเน้นการศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อนำมาใช้กับเกษตรกรไทยในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ มีรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๓.๑ เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๑.๓.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถา ฎีกา รวมทั้งตำราเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัญหาเกษตรกรในพื้นที่เขต อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ปัญหาเกษตรกรไทยในเขต อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ว่ามีอะไรบ้าง

๑.๔.๒ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเกษตรกรในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีความสำคัญอย่างไร

๑.๔.๓ เพื่อนำหลักพุทธธรรมประยุกต์แก้ปัญหาเกษตรกรไทยในเขต อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ มีอะไรบ้าง

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนเกษตรกรหรือชาวนาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

เกษตรกรไทย หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ที่เป็นเกษตรกร เช่น ชาวนา ชาวไร่ เป็นต้น

ปัญหาเกษตรกร หมายถึง ปัญหาของบุคคลที่ทำการเกษตรปัญหาเฉพาะอยู่ใน
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ปัญหาภัยธรรมชาติ เป็นต้น

๑.๖. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อนำมาใช้กับเกษตรกรไทยผู้วิจัย
ได้รวบรวมงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรไทยไว้ ดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชดำรัสพระราชทานเนื่องในวัน
เฉลิมพระชนมพรรษาว่าโดยที่เศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงแต่มุ่งประสงค์ให้เกษตรกรและในวง
ที่กว้างขวางออกไป คือ ประชาชนทั้งชาติได้พึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยัง
หมายความคลุมถึงการมีความมั่นคงในการที่จะเป็น “อิสรภาพ” จากการครอบงำของกระแส
โลกในเชิงวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ต่าง ๆ ^๕

๑.๖.๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ท่านกล่าวว่า พระพุทธศาสนาอัน
เป็นศาสนาแห่งปัญญาและการปฏิบัติ เป็นแสงสว่างและเครื่องกำกับ ให้ประชาชนส่วนใหญ่
ของประเทศได้ผ่านพ้นภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ สามารถระครองชีวิตให้รอดพ้นดำรงอยู่ได้โดย
ไม่สูญเสียอิสรภาพและคุณภาพของชีวิตที่พึงปรารถนาตามครรลองของวิถีชีวิตแห่งชาวพุทธ
ซึ่งเป็นชีวิตที่งดงามด้วยปัญญารู้เท่าทันโลกมีดุลยภาพและมีความมั่นคง^๖ และท่านกล่าวว่า
พุทธธรรมเป็นเรื่องของ “การปฏิบัติ” หรือเป็นการปฏิบัติของผู้ทรงปัญญา ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้อง
กับการแก้ไขปัญหาให้กับชีวิตและความเป็นอยู่จริงของมนุษย์ พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการ

^๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว , พระราชดำรัส พระราชทานเนื่องในวันเฉลิมพระชนม
พรรษา, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิ
พุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๙.

สอนความจริงที่เป็นประโยชน์ และสั่งสอนเฉพาะสิ่งที่จะนำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงไม่ทรงสนับสนุน การพยายามเข้าถึง “สัจธรรม”^๗

๑.๖.๔ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) ท่านได้เทศนาเอาไว้ว่าในนานั้นต้องมีน้ำ ถ้าไม่มีน้ำก็ปลูกข้าวกล้าไม่ได้ เราจะต้องมีน้ำสำหรับทำนาอย่างแน่นอน; ในการทำนาตามแบบของพระพุทธเจ้าก็ต้องมีน้ำ คือตบะ ความเพียรชนิดที่เป็นการเผากิเลส รวมความอดกลั้นอดทนอยู่ในตบะนี้ด้วย ดังที่กล่าวว่า ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา ความเพียรของผู้มีความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง^๘.

๑.๖.๕ พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่า แม้การฝึกตนจะเป็นสิ่งที่สำคัญแต่ไตรสิกขา(ศีล สมาธิ ปัญญา) จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยปัจจัยทั้ง ภายใน และ ภายนอกด้วย ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความหมายในการเป็นหลักแห่งระบบการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั้งระดับพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถเป็นเครื่องมือในการประพฤติปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล (Individual) กับโลกภายนอก (Social) เพื่อเกื้อกูลระบบการดำเนินชีวิตที่ดีงามและพึงปรารถนาอีกด้วย^๙

๑.๖.๖. ดิเรก ฤกษ์ห่วย กล่าวว่า กระบวนการในการให้การศึกษาออกโรงเรียนซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร และครอบครัวโดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตัวเอง และช่วยตนเอง เพื่อให้บรรลุถึงการกินดี อยู่ดีของคนในชุมชนโดยรวม^{๑๐}

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม(ฉบับเดิม)**, (กรุงเทพมหานคร:๒๕๔๔), หน้า ๘๗.

^๘ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), **การทำนาตามแบบของพระพุทธเจ้า**, (กรุงเทพมหานคร : หจก. เอมี เทรดิง,๒๕๔๕), หน้า ๔๑ .

^๙ พระไพศาล วิสาโล, **พระธรรมปฏิภักกับอนาคตของพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : กองทุนวัฒนธรรม,๒๕๔๒),หน้า ๒๔ .

^{๑๐} ดิเรก ฤกษ์ห่วย. **การส่งเสริมการเกษตร**. พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร:๒๕๒๔), หน้า ๔

๑.๖.๗. ท่านอง สิงคาลวนิช กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นการบริการความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับศิลป และวิทยาการทางการเกษตรไปให้ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรเพื่อนำไปใช้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตให้ถูกต้องและได้ผลผลิตตามปรารถนา^{๙๙}

๑.๖.๘ บุญธรรม จิตต์อนันต์ ได้กล่าวถึงความรู้ด้านการเกษตรว่าการเกษตรเป็นการผลิตแบบพิเศษอย่างหนึ่ง ที่ต้องอาศัยกระบวนการการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์เป็นพื้นฐานเกษตรกรทำงานโดยการจัดการ และเร่งการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ในฟาร์ม กิจกรรมการผลิตทั้งหลายในแต่ละฟาร์มเป็นธุรกิจ ซึ่งการลงทุนและผลสนองตอบเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นในการเกษตรสมัยใหม่ จึงได้พูดกันแต่เพียงปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ แต่จำเป็นต้องคิดถึงเรื่องตลาด การขนส่ง และถนนหนทาง ราคา ธุรกิจการค้า และนโยบายของรัฐบาล การอุตสาหกรรมการวิจัย การศึกษา การธนาคาร กฎหมาย และการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพในส่วนราชการต่างๆ^{๑๐๐}

๑.๖.๙ พจน์ บุญเรือง กล่าวว่า การเกษตรเป็นการให้การศึกษาเพื่อการดำรงชีพแก่ประชาชนและชาวชนบท โดยเฉพาะเกษตรกร แม่บ้าน และยุวเกษตรกร ทั้งนี้มุ่งให้บุคคลเหล่านี้พัฒนาตนเอง ในการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ตามระบบวิชาการเกษตรแผนใหม่ไปประยุกต์ หรือปรับใช้ได้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพ อันเป็นกลไกของการพัฒนาการเกษตรและชนบทที่สร้างเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม^{๑๐๑}

๑.๖.๑๐ พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์ ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียงจริยศาสตร์การพึ่งตนเองและอยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเองตามหลักของพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือน

^{๙๙} ท่านอง สิงคาลวนิช. เกษตรไทย, (กรุงเทพมหานคร:รวมมิตรไทย, ๒๕๑๘), หน้า ๑๔.

^{๑๐๐} บุญธรรม จิตต์อนันต์. การวางแผนและประเมินผลงานส่งเสริม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๖.

^{๑๐๑} พจน์ บุญเรือง. “ลักษณะของการส่งเสริม” เอกสารประกอบการบรรยายในการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาชนบทรุ่นที่ ๑ , ๑ - ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๒. (กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๒.

เป็นอันดับแรกเมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดจะเป็นกำไรของการเกษตรในสภาพการณ์ เช่นนี้ เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ ตลาดจะเป็นตัวทำหรือเป็นตัวกำหนดเกษตรที่ดำเนินการเช่นนี้จะเป็นการลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคในที่ดินของตนเอง^{๙๔}

๑.๖.๑๑ พระมหาจรัญ วิจารณ์เมธิ (นิลาพันธ์) ได้กล่าวถึงสันโดษในวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญา เรื่องสันโดษในพระพุทธศาสนาเถรวาทไว้ว่า สันโดษ คือ ความพึงพอใจในผลสำเร็จ หรือผลได้ที่ ตนสร้างขึ้นด้วยความบากบั่นด้วยการทุ่มเทพลังกำลังลงไป และโดยชอบธรรม^{๙๕}

๑.๖.๑๒ พระมหาจรัญโรจน์ ปาโส ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับกิจกรรมในชุมชนของพระสงฆ์กลุ่ม มเสขิยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) ศึกษาการทำกิจกรรมในชุมชนของพระสงฆ์กลุ่ม มเสขิยธรรมในชนบทภาคอีสาน รวมทั้งที่เป็นเครือข่ายของทางกลุ่มมเสขิยธรรม ๒) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับกิจกรรมในชุมชนของพระสงฆ์กลุ่ม มเสขิยธรรม ได้ทราบถึง หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์กับกิจกรรมต่าง ๆ ที่พระสงฆ์กลุ่มมเสขิยธรรมนำมาใช้อย่างผสมกลมกลืนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ พระสงฆ์ได้ทำการปลูกจิตสำนึกของชุมชนเพื่อเป้าหมายนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด บทบาทของพระนักพัฒนา พบว่า พระสงฆ์ควรเรียนรู้ ตลอดเวลาและสร้างความเข้าใจในวิชาทางโลกจากสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชน^{๙๖}

๑.๖.๑๓ พระมหาวิสมัญญา ทุยไธสงค์ ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชน เพื่อสร้างทุนชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี: กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จังหวัดตราดมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์และการประยุกต์หลักธรรมในการส่งเสริมองค์กรชุมชนโดยวิธีศึกษาวิจัยคุณภาพเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงกลุ่มและพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ในอำเภอเมืองจังหวัดตราด พบว่า กลุ่มสัจจะสะสม

^{๙๔} พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์ , การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** ภาควิชาปรัชญา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ๒๕๔๔.

^{๙๕} พระมหาจรัญ วิจารณ์เมธิ , การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องสันโดษในพระพุทธศาสนาเถรวาท, **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** ภาควิชาปรัชญา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๔๑.

^{๙๖} พระมหาจรัญโรจน์ ปาโส, การประยุกต์ใช้พุทธธรรมกับการทำกิจกรรมในชุมชนของพระสงฆ์กลุ่มมเสขิยธรรม, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๕.

ทรัพย์ เกิดจากพระสงฆ์ที่รับบิณฑบาตของชุมชนจึงมีการประยุกต์หลักธรรมและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อสร้างทุนชุมชนและส่งเสริมการไว้เนื้อเชื่อใจกันและกัน^{๑๗}

๑.๖.๑๔ พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี (จันตะ) ได้อธิบายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักพุทธธรรมไว้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์กันในด้านต่างๆ คือ ด้านปรัชญา ด้านโครงสร้าง และกระบวนการ กล่าวคือ พระพุทธศาสนาในส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่เรียกว่า เศรษฐกิจแนวพุทธและเศรษฐกิจพอเพียงต่างมีปรัชญาอันประกอบด้วยหลักการและอุดมการณ์ด้านเศรษฐกิจที่เป็นไปด้วยกันได้กลมกลืนประสานเชื่อมโยงกัน คือ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความเป็นธรรมสูง คำนึงถึงประโยชน์ตนและประโยชน์ของส่วนรวมอย่างเป็นธรรม เป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นองค์รวม ไม่มองเรื่องของเศรษฐกิจแบบแยกเป็นส่วนๆ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาโดยเริ่มจากสัมมาทิฐิ มีความเห็นถูกต้อง สัมมาวาจา วชิสุจริตสัมมากัมมันตะ กายสุจริตสัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ไม่ประมาท ยึดหลักความสมดุล ๓ ประการ คือ ความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับมนุษย์ และวัตถุกับจิตใจ^{๑๘}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงพุทธธรรมคือหลักแห่งการเรียนรู้ทางปัญญาแล้วนำมาประพุดติปฏิบัติ ให้ทางที่ถูกต้องต่อการดำรงชีวิตนั้นจะเป็นแสงสว่างและเป็นเครื่องกำกับ ให้ประชาชนซึ่งส่วนใหญ่ในประเทศเป็นอาชีพเกษตรกรของชาติได้ผ่านพ้นภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ สามารถประกอบชีวิตให้รอดพ้นดำรงอยู่ได้โดยไม่สูญเสียอิสรภาพและคุณภาพของชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อนำมาใช้กับเกษตรกรไทย เพื่อที่จะทำให้ง่ายให้เกิดประโยชน์จริงในทาง

^{๑๗} พระมหาวิมลญาณ ทุยโสงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จังหวัดตราด, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์** (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๒.

^{๑๘} พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี(จันตะ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๕.

สังคม และยังช่วยแก้ไขปัญหของเกษตรกรไทยโดยใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต และ เพื่อนำไปพัฒนาชีวิตให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาบาลี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

๑.๗.๒ ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ตำรา สื่ออินเทอร์เน็ต

๑.๗.๓ วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิ

๑.๗.๔ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบปัญหาเกษตรกรไทยในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๘.๒ ทำให้ทราบหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเกษตรกรในพระพุทธศาสนา
เถรวาท

๑.๘.๓ ทำให้ทราบหลักพุทธธรรมประยุกต์แก้ปัญหาเกษตรกรไทยในเขต อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์